

Ainevaldkond „Kunstiained“

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Kunstivaldkonna pädevuse kujundamise esmaseks aluseks on õpilastes huvi äratamine muusika- ja kunstikultuuri vastu. Kunstiainetes toetatakse õpilase aktiivset osalust kunstitegevustes, mille kaudu arendatakse mõtte- ja tundemaailma, taju, loovust ning analüüsivõimet. Toetudes omandatud teadmistele ja oskustele rakendatakse loovust praktilistes tegevustes ning mõtestatakse iseenda ja kunstide rolli ühiskonnas.

Valdkonnapädevuste saavutamisel gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;
- 2) loob, uurib ja tõlgendab teoseid, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, aineomast terminoloogiat, teadmisi ning meetodeid;
- 3) kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri alaseid teadmisi loob, uurib ja tõlgendab kunstiteoseid ning osaleb tõlgendamist vajavate sõnumite edastaja ja vastuvõtjana informeeritud, teadlik ja kriitiline;
- 4) mõtestab ning reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;
- 5) mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;
- 6) on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kohustuslike õppeainetena muusika ja kunst, mille kohustuslikud kursused on järgmised:

- 1) kunst – 2 kursust: „Kunst ja kunstiajalugu“ ning „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“;
- 2) muusika – 3 kursust: „Uusaegse helikeele kujunemine“, „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“, „Eesti muusikalugu ja muusika maailmas 20. sajandil ja tänapäeval“. Igasse kursusesse on lõimitud muusikaline eneseväljendus: laulmine, pillimäng, omalooming.

Tabel 1.

	G1	G2	G3
KUNST		„Kunst ja kunstiajalugu“	„Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“
MUUSIKA	„Uusaegse helikeele kujunemine“	„Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“	„Eesti muusikalugu ja muusika maailmas 20. sajandil ja tänapäeval“

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Kunstiaineid õpetades pööratakse tähelepanu sotsiaalsete, eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujundamisele ning toetatakse avatud ja kriitilist suhtumist erinevatesse kultuuri nähtustesse. Toetudes teadmistele ja oskustele rakendatakse ja arendatakse õpilaste loomevõimeid ning mõtestatakse iseenda suhteid kunstiga väärtustades kultuuri rolli ühiskonnas laiemalt. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid, mis mõtestavad inimtegevust mitmekülgsest.

Kunstiainete õppes koondutakse viie olulise põhimõtte ümber.

- 1) Kunsti ja muusikat õppides on vaja toetada õpilaste loome ja teoste tõlgendamisoskuse teket ja arengut.
Kunstiteosed pakuvad erinevaid tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad kas maailmavaatel, varasemal elu- ja kunsti kogemusel või on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist. Olulisel kohal on igapäevane isiklik kultuurikogemus, mis vajab toetamist ja vajadusel asjakohaseid selgitusi. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Kunstinäitustel, muuseumikülastustel, kontsertidel ja kultuuriüritustel osalemine on osa õppeprotsessist.
- 2) Kunstidega tegelemine gümnaasiumis toetab loovust mitmekülgsest andes eelduse ja oskused mistahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike ja esteetiliste tulemusteni.
Kunstidega tegelemine kujundab õpilooovust luues uudseid tähenduslikke kogemusi ja võimalusi nende mõtestamiseks, uurimiseks ja reflekteerimiseks. Arendatakse divergentset mõtlemist.
- 3) Kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse suurenemist ning inimese heaolu tunnet läbi oskuse hinnata enda ümber subjektiivset ilu ning nautida kunstidega tegelevate inimeste oskusi ning nende loomingut meisterlikkust.
Kunstiainetel on tähtis osa muutuvates oludes isiklikku ja ühiskondlikku heaolusse panustava inimese kujundamisel. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ja tähenduse leidmist maailmas, suurendab maailmaga seotuse tunnet ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole.
- 4) Kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatu seotud loomega - musitseerimise ja visuaalkunsti loomisega.
Kunstitegevustes toetatakse sügavama kognitiivse võimekuse (loov ja kriitiline mõtlemine, refleksiooni- ja analüüsioskused) ja kinesteetilised oskuste kujunemist.
- 5) Kunsti valdkonnaga tegelemine aitab kaasa iseenda mõistmisele ja oma tegevuse mõtestamisele.

Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist, eneseväärikust ja otsustusvõimet.

Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtudes ainuomane. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingu keskmeks ühised aspektid:

- 1) teose, autori ja loomingu määratlus;
- 2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika;
- 3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film);
- 4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja performance, installatiivne ja uusmeedia kunst jms).

1.4. Valdkonnaülene lõiming üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

1.4.1. Üldpädevuste arengu toetamine

Kunsti ja muusika õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine.

Tähenduslik loovtegevus eeldab lisaks tehnilistele oskustele ja julgusele katsetada ka süvenemist, oskust oma eelnevaid teadmisi organiseerida, oma tegevust analüüsida ning ebaõnnestumistega toime tulla. Kunstiõppe korraldus pakub mitmekülgeid võimalusi õppijate üldpädevuste kujundamiseks. Selle protsessi oluliseks osaks on juhendatud iseseisev õppimine, mis toetab õpilase õpipädevuse arengut, tugevdab analüüsi- ja eneseväljendusoskust ning arendab iseseisva töö planeerimise oskust.

Aineteadmistele lisaks toetatakse kunstiainetes õpilaste kognitiivsete, sotsiaalsete, emotsionaalsete ja tehnoloogiliste pädevuste arengut, mis hõlbustab õpilaste edasist toimetulekut kaasaegses kiiresti muutuvus ühiskonnas.

Üldpädevuste arendamisel tuleb enim esile valdkonnapädevuse seos **kultuuri- ja väärtuspädevusega**.

- Õppetegevuses rakendatakse meetodeid, mis pakuvad analüüsi-, koostöö-, initsiatiivi- ja dialoogi võimalusi ning keskendutakse igapäevase loomingu ja individuaalse eripära väärtustamisele;
- kunstiteosed loovad võimalusi arutleda teemadel, mis toovad esile ühiskonna väärtuste ning annavad rikkalikult võimalusi moraalinormide ja eetilise teemadel arutleda, luues võimaluse hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust ning teadvustada oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel;
- eri rahvaste kunsti ja rahvuslike kunstiteoste käsitlemisel ja nende üle arutlemisel saab esile tuua kultuurilist mitmekesisust: võimalus analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega;
- professionaalse kunsti kui ka visuaalkultuuri aspektide üle laiemalt arutlemine suunab õpilasi erinevaid väljenduslaade aktsepteerima ning väärtustama loomingulise tegevuse mitmekülgsust ning isikupäraseid loovaid lahendusi, arendama oma eneseväljendusoskust, isikupära ning valmisolekut leida uudeid lahendusi.

Kunstivaldkond seab õppijale eesmärgi osaleda aktiivselt suhtluses nii sõnumi edastajana kui ka vastuvõtjana kasutades selleks kunstide väljendusvahendeid. Seega seostub valdkonnapädevus ka **suhtluspädevuse** ning **sotsiaalse ja kodanikupädevusega**.

- Kunstiteoste analüüsimine ja tõlgendamise võimaluste paljusus annab võimaluse õpilasel kasutada ja arendada oma väljendusoskust ning rikastada kõnekeelt;
- kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms rääkimine ning kirjelduses ja analüüsidest tuleb kasutada korrektset emakeelt kui ka aineomast terminoloogiat;
- oma arvamuse avaldamise julgustamine suunab õppijaid kuulama ja aktsepteerima erinevaid arvamusi, arutledes harjutakse oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama;
- uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, ühismusitseerimine ning valdkondlikes ja valdkondade ülestes õppeprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ning väärtustavad üksteise toetamist, õpetavad üksteisega arvestama;
- praktiline loominguline tegevus ning selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunsti eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid probleemi lahendusi ning austama autorsust;
- kunstiained teadvustavad inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult ning jätkusuutlikult tegusema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes ja virtuaalsetes keskkondades;
- jätkusuutlikkus on ka kunstis ja disainis üha olulisem temaatika, traditsioonilised kunstimeediumid aitavad esile tõsta ise tegemise väärtust ja aeglaselt mõtestatud tegevuses peituvat võlu, uued meediumid aitavad aga sõnumeid laialdasemalt levitada.

Läbivaks põhimõtteks saab pidada tähelepanu juhtimist õppija enesekohastele oskuste arendamisele - võimekusele ennast tegevuses jälgida ja reflekteerida, tajuda enda isiklikku sidet kultuurinähtustega ja kujundada loovat eluhoiakut. See omakorda toob esile seosed **enesemääratluspädevusega** enda jälgimise, analüüsimise ja hindamisega, **õpipädevusega** metakognitiivsete õpioskuste arendamisel ja **ettevõtlikkuspädevusega** loova eluhoiaaku kujundamisel.

- Kunsti abil saab õppijas arendada fantaasiat, järjekindlust, loovust, analüütilisust, eneseväljenduse oskusi ja kriitilist mõtlemist;
- enesest teadlikumaks saamine aitab tõsta oma tegevustes tasakaalukust ja kujundada positiivset enesehinnangut;
- õpilastele luuakse võimalused eesmärgistada oma tegevusi, analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning kujundada selle põhjal edasist õppetegevust; kunstiõppes saab õppija enda suutlikkust pidevalt analüüsida ja endale edasisi eesmärgi seada;
- pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õpilase rolli oma õpitegevuse juhtijana ning katsetamise väärtustamine avab võimalusi julgemateks otsinguteks;

- ennastjuhtiva õppija kujundamine toimub läbi juhendatud iseseisva õppimise päevade, kus kujundatakse õpipädevust läbi eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide ning individuaalse tagasiside, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning arendada oma õpistiili;
- ühistegevuste kaudu (rühmatööd, ühislooming, näituse, muusikateatri etenduste ja kontsertide koostamine või mõne kunstiaineid ühendava ühistegevuse korraldamine jne) arendatakse ettevõtlikkuspädevust;
- erinevaid kunstiõppe osaoskusi haarav õppeprotsess suunab õppijat teatavat temaatikat uurima, ideid looma, loovprotsessi planeerima, teostama ja esitlema; probleemide avastamine, sõnastamine ja lahendamine on osa õppeprotsessist.

Kunstiainete ja **matemaatika** ühisosaks saab lugeda visuaalset ja muusikalist korrastatust, tasakaalule ja mustrite märkamisele tähelepanu pööramist.

- Õpetatakse analüüsima kunsti kategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid;
- pööratakse tähelepanu info esitamisel selle visuaalsele korrastatusele ja selgusele.

Tehnoloogiaalase pädevuse kujundamisel õpitakse loometegevuse kasutama uudeid lahendusi, mõistma teaduse ning tehnoloogia rolli muusika ja kunsti arengus. Tehisintellekti areng mõjutab kunsti märgatavalt, loob uusi võimalusi aga toob kriitiliselt esile ka inimloomingu väärtustamise temaatika. Nende muutuste valguses saab esile tõsta ja rõhutada kunsti tegemise kui loomingulise protsessi väärtust. Teisalt on vajalik ka kunstiõppes esile tuua uute tehnoloogiate ohtusid ja viise inimeste ja ühiskonna mõjutajatena.

- Digitehnoloogiaid saab kasutada nii vanema kunsti avastamisel (erinevad uuringud ja nende kajastamine, infootsingud), samas loob see uusi võimalusi digitaalseks eneseväljenduseks ja loomingu jagamiseks;
- õpilasi tutvustatakse erinevate digikeskkondadega (nt muusikaõpetuses noodistusprogrammidega) ja erinevate muusikapaltvormidega (Spotify, Youtube jt), andes võimaluse osaleda sealhulgas ka digitaalses sisuloomes;
- õpetaja suunab õppijaid infot otsima usaldusväärsetest allikatest (nt muuseumite või teiste kunstiorganisatsioonide veebilehtedelt, kunsti ajakirjadest jm) ning suunab õpilasi infot kriitiliselt hindama ning seda sobivas kontekstis tõlgendama ja kasutama viitamist algallikale;
- õpilased otsivad õpetaja suunamisel internetist kunsti valdkonnaga seotud üritusi kui ka vajalikku täpsustavat informatsiooni, arendades seejuures oskust hinnata leitud infot asjakohasuse ja usaldusväärsuse seisukohast.

1.4.2. Õppekava läbivate teemade rakendamine

1) **Elukestev õpe ja karjääri kujundamine** – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu ja kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu ja tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid. Praktiline loovtegevus võimaldab katsetada ideede väljendamisel ja esitlemisel erinevaid võimalusi, annab võimaluse valida leidlikult sobivaid

meetodeid, õpetab oma tegevust planeerima, vastutama tööde lõpuni tegemise ja töö tulemuse eest. Kunst ja muusika võimaldavad õpilasel teadvustada oma võimeid ning huve, omandada nii ainespetsiifilisi kui ka üldisemaid mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiaid. Kunstide õppimine arendab ka kõigil teistel elualadel vajalikku loovat mõtlemist.

2) **Keskkond ja jätkusuutlik areng** – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustab jätkusuutlikkust ning on valmis leidma uusi ja efektiivsemaid lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele. Võimaldatakse õpilastel siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik. Praktilistes tegevustes, luues kunstiteoseid või neid analüüsides, rakendatakse keskkonnohoidu ja loodusteadustega haakuvaid aspekte ja põhimõtteid.

3) **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** – taotletakse õpilaste kujunemist aktiivseteks ja vastutustundlikeks ühiskonnaliikmeteks, kes mõistavad kodanikualgatuse tähtsust ning toetuvad oma tegevustes riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele. Kunstiainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

4) **Kultuuriline identiteet** – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast. Väärtustatakse omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust. Suunatakse noori osalema laulupidudel, muusika- ja kunstiüritustel, samuti osa võtma ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest ja konkurssidest. Kunstiainete kaudu kujundatakse teadlikke näituse-, muuseumi-, teatri- ja kontserdikülastajaid, mis omakorda aitab tõsta inimeste heaolu ja elukvaliteeti.

5) **Teabekeskkond ja meediakasutus** – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks, analüüsivaks ja vastutustundlikult käituvaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda, suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, austab intellektuaalset omandit, oskab luua kvaliteetset meediasisu, toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas. Õpilastes kujundatakse mitmekülgseid oskusi: info leidmine, selle sisu ja allikate kriitiline hindamine ning helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendite kasutamine uue meediasisu loomisel.

6) **Tehnoloogia ja innovatsioon** – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

7) **Tervis ja ohutus** – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning osalema tervist edendava keskkonna kujundamises. Kunstiainetes teadvustatakse loovtegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

8) **Väärtused ja kõlblus** – taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma

võimaluste piires. Õppes tutvutakse Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus ning kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuri traditsioonidesse kui ka nüüdisaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist, kusjuures arvestatakse üldtunnustatud väärtusi ja põlvkondspõhimõtteid.

1.5. Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades lähtutakse õppekava üldpädevustest, kooli väärtustest, gümnaasiumi lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest, hoiakutest ning õpitulemustest. Kunsti ainekavad sätestavad kunstiainete (kunst, muusika) õppesisu, läbivate teemade ja lõimingu rakendamise võimalused ja põhimõtted.

Iseseisev õpe moodustab 20% iga kursuse üldmahust ja on suunatud ainealaste ja üldpädevuste arendamisele. Iseseisev juhendatud õpe on otseselt seotud õpitavaga, eesmärgiks on õpilase õpipädevuste ning analüüsi- ja eneseväljendusvõime ja iseseisva töö planeerimise oskuse arendamine.

Gümnaasiumis kunstiõpet kavandades ja korraldades:

- 1) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huve, individuaalset eripära ja isikupäraseid erivõimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 2) võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas, kunsti ja muusika uuemaid käsitlusi ning valdkonnas toimunud arengut ja seostatakse neid rakendades õppes didaktika nüüdisaegseid käsitlusi;
- 3) suunatakse õppijat oma õppimist mõtestama ja kavandama ning õpikoormust jagama;
- 4) võimaldatakse õpet nii iseseisvalt kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, mõtestatakse ja analüüsitakse õppimist, suunatakse tegema teadvustatud ja teadlikke valikuid ning võtma vastutust oma õppimise eest;
- 5) rakendatakse uurivat ja probleemilahendustele suunatud õpet, kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja analüüsi soodustavaid tegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi mitmekülgselt, tutvustatakse valdkonna aktuaalsete probleemide näiteid;
- 6) rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, arendatakse info kriitilise otsimise ja hindamise pädevust, arvestades autoriõigust ja uurijaetikat;
- 7) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: loodus- ja linnakeskkonda, arvuti- ja multimeediaklassi, virtuaalkeskkonda jne, käiakse õppekäikudel, kontsertidel, teatrites, näitustel, muuseumides, stuudiotel, muusikakoolides, looduses, raamatukogudes jm;
- 8) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitlus oleks elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik; seostatakse õppesisu nii Eesti kui ka maailma kunsti ja rahvakultuuri näidetega.

1.6. Hindamine

Hindamisel lähtutakse Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi õppekava üldosas sätestatud hindamisjuhendist ning kunsti ja muusika ainekavades esitatud õpitulemustest. Hindamine kursustel on eristav ja kooliastme hinne kujuneb kursusehinnete põhjal, mis kõik peavad olema vähemalt rahuldavad.

Õpilasele on kursuse alguses teada, mida ja millal hinnatakse, missuguseid hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamiskriteeriumid. Õpetaja tutvustab hindamisjuhendit ainetunnis ning lisab õppeaine läbimise tingimused Stuudiumi õppeinfole ning selgitab, kuidas vajadusel toimub järelvastamine.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh kunsti- ja muusikaterminite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumite põhjal.

Erineva keerukuse astmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppe eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Iseseisva õppimise päeva ülesannete sooritamist hinnatakse samuti lähtuvalt püstitatud ülesande eesmärkidest, eeldatavatest õpitulemustest ning ülesande keerukusest kas olulise õppeülesande osana või iseseisva hindena.

Kokkuvõtvalt hinnatakse õppeperioodi lõpul. Kokkuvõtvalt hinnates lähtutakse õppest kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal. Kokkuvõttev hinne pannakse välja oluliste õpiülesannete hinnete baasil, kusjuures hinde kajastuvad ka juhendatud iseseisva õppimise ülesannete tulemused. Kasutusel on ka kujundav hindamine, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasise õppimisele ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Õpilast suunatakse õppe vältel oma õppimist ja seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ning reflekteerima. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse tagasisidet üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Lisaks õpitulemuste saavutamise toetamisele keskendutakse kujundava hindamise käigus järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamise oskused, refleksioon);
- 2) huvi ning nii õppest kui ka kunsti- ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardamine.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste põhjal võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusika- ja kunstitegevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinemine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh olümpiaadidel).

Mitteformaalhariduses (koolivälisel ajal õppimisel) omandatud teadmiste ja oskuste arvestamise ning kursuse ülekandmise aluseks on dokumendid (tunnistus, tõend), mis

tõendavad 35-tunnise kursuse läbimist kinnitatud õppekavaga koolivälise organisatsiooni juures.

Kunstiainetes hinnatakse:

- 1) õpilase teadmisi, mida ta on omandanud kursusel (õppekavast lähtuvate õpieesmärkide, õpitulemuste ja pädevuste saavutamist);
- 2) õpilase seoste loomise, analüüsi- ja arutlusoskust ning ainealase terminoloogia kasutamise oskust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) õpilase individuaalset edasijõudmist;
- 4) õpilase osalemist õppeprotsessis, sealhulgas iseseisva õppimise ülesannete sooritamist.

1.7. Õppekeskkond

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujunemise eeldus on õppimist, loovust ja eneseväljendust toetav sotsiaalne ja emotsionaalne, vaimne ja füüsiline õppekeskkond, mis peab soodustama õpilase autonoomiat, olema kaasav, piisavalt struktureeritud ning loovuse ja originaalsuse arendamiseks vajalike vahendite ja materjalidega. Füüsilise õppekeskkonna tagab kunstiainete õppimiseks kool, võimaldades õpet ruumis, mis on varustatud kvaliteetsete, õpilastele kokkulepitud korras kättesaadavate töövahendite ja materjalidega vabaks kasutamiseks, et toetada valikute tegemise oskust ja loovat eneseväljendust.

Õpe toimub ka autentsetes keskkondades, linnaruumis, kontserdisaalides, näituse- ja etendusasutustes, kooli ümbruses, paikkonna kultuuriasutustes ning mujal.

Kunsti õpetamiseks on vaja:

- 1) iseseisvaks ja rühmatööks vajalikku pinda eri formaadis (ka suure formaadiga) tööde tegemiseks;
- 2) 500-luksise päevavalgusspektriga valgustust tööpinnal ning käte ja töövahendite puhastamise võimalust;
- 3) reguleeritava kõrgusega molberteid või laudu koos joonistusalustega ning tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalusi;
- 4) kunstiraamatuid, ajakirju ja teatmeteoseid;
- 5) videoprojektori, foto- ja videokaamerate, arvutite, skanneri ja printeri kasutamise võimalust ning internetiühendust.

Muusika õpetamiseks on vaja:

- 1) muusikategevusteks, sh rühmatööks, ja liikumiseks sobivat teisaldatava mööbliga piisavalt ventileeritavat ruumi;
- 2) mitmesuguseid vahendeid: klaver, noodijoonestikuga tahvel, noodipuldid;
- 3) musitseerimiseks vajalikke pille: Orffi instrumentarium (rütmi- ja plaatpillid), väikekanded, akustilised kitarrid, ukuleled vm;
- 4) tehnovahendeid kontakt- ja digiõppe korraldamiseks: fono- ja videoteek, kohased voogedastusplatvormid; salvestatud muusika esitamise vahendid (muusikakeskus hifi, arvuti

+ kõlarid); muusika õppimiseks ja loomiseks sobivad rakendused (äpid), nt noodistusprogramm, salvestusprogramm jt; videoprojektor.

2.1. Kunst

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

Õppeaine lähtealuseks on maailma kunsti ja visuaalkultuuri mitmekülgne käsitlemine.

Kunsti ja visuaalkultuuri õpetamise kaudu toetatakse õpilase tervikliku maailmapildi kujunemist, milles on tähtis koht kunstiloo ja nüüdisaegse visuaalse keskkonna tundmaõppimisel. Gümnaasiumi kunstiõpe loob baasi kunsti ning visuaalkultuuri vormi- ja pildikeele mõistmiseks ning kultuuride mitmekesisuse väärtustamiseks, avades ning selgitades üldmõisteid ja kontseptsioone.

Kunsti arengut vaadeldakse laiemalt, luues seoseid kultuuri, ühiskonna ja ajaloo vahel. Kunsti pidev areng ning pidev uuenemine, vormide ja tähenduste pidev muutumine ja eksperimentaalsus peegeldab muutusi nii teadustes kui ka ühiskonnas, väärtustes ja hoiakutes. Nüüdisaegse kunsti, disaini, keskkonna ja virtuaalse meediakeskkonna käsitlemisel on peamine rõhk konteksti ning sõnumi analüüsil. Kunsti käsitlemisel tuuakse võimalikult palju paralleele paikkonna ning Eesti kunsti ja kultuuriga.

Kunstialane loov tegevus võimaldab arendada õpilase väljendusoskust, toetab nende emotsionaalset ja isiksuslikku arengut. Kunstiõppe ülesanne on toetada õpilase loova mõtlemise, seoste loomise ja probleemilahenduse oskuste arenemist. Kunsti õppeaines on võrdselt oluline nii kunstikogemus kui ka õppimiskogemus. Gümnaasiumi õpitulemustes on rõhk teadmisel ja mõistmisel ning sihipärasel kunstilisel tegevusel: idee arendamine ja parima võimaliku lahendi leidmine oma ideele. Sageli on lõpetatud teosest tähtsam loominguline ja otsinguline protsess, tagasiside ja refleksioon, üldpädevuste kujundamine ning motivatsiooni leidmisele ja hoidmisele suunatud tegevused.

Loomingulised projektid on seotud võrdlevate teemadega ning mõtestavad, kinnistavad ja laiendavad õpitut. Oluline on isiklik vaatenurk, käsitletavate teemade endast ja nüüdisajast lähtuv tõlgendamine. Praktiliste loovtööde tegemisel on võimalik valida oma ideele sobivad väljendusvahendid (nt joonistus, maal, kollaaž, ruumiline objekt, digitaalne pilt, video, tegevuskunst jne).

Projektid ja õppekäigud on seotud erinevate õpikeskkondadega: ateljee, loodus- ja linnakeskkond, muuseum, näitus, virtuaalkeskkond jne.

2.1.2. Lõimingu võimalused teiste ainevaldkondadega

Teiste eluvaldkondadega suhestumine ja interdistsiplinaarsus on nüüdisaegsele kultuurile iseloomulik. Kunstide õppimine arendab ka kõigil teistel elualadel vajalikku loovat mõtlemist. Kunstiainetes kujundatakse eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu õpipädevusi, mis võimaldavad õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili ka teistes õppeainetes. Praktilistes tööde raames saab kasutada teemasid, mis

haakuvad erinevate õppeainetega (näiteks looduselementide kasutamine, kirjanduslikud teemad, illustratsioonide loomine jne).

Keel ja kirjandus ning võõrkeeled

Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite (sh ka võõrkeelsete) kasutamise oskust tekstide kirjutamisel (kriitika, essee, referaat, teose saatetext), tekstide lugemisel ning info (tekstid, pildid, multimeedia) otsimisel teavikutest ja internetist. Saadud teabe alusel saab tekitada arutelusid ning saadud teavet rakendada loovülesannete lahendamisel. Kunstiteoste analüüsimine ja tõlgendamise võimaluste paljusus annab võimaluse õpilasel kasutada ja arendada oma väljendusoskust ning rikastada kõnekeelt. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms rääkimine ning kirjelduses ja analüüsides tuleb kasutada korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat.

Intervjuude ja dokfilmide (sh võõrkeelsete) vaatamine, küsimustele vastamine, olulise teabe väljaselgitamine, seoste loomine, võrdlemine, kokkuvõtete tegemine, mõtte- ja mõistekaartide koostamine, teabe visualiseerimine infograafika abil, esitluse koostamine, tervikteksti kirjutamine: kõik need tegevused arendavad oskust eri liiki tekste mõista, luua, analüüsida ja kriitiliselt hinnata.

Ajalugu ja ühiskonnõpetus

Kunstistiilide ajatelge läbides pööratakse erilist tähelepanu ajaloolistele sündmustele ja ühiskonnaelu puudutavate nähtuse seosele kunstimaailmaga. Teoseid analüüsides saab ja tuleb luua seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast. Kunstiteosed loovad võimalusi arutleda teemadel, mis toovad esile ühiskonna valupunkte ning annavad rikkalikult võimalusi moraalnormide ja eetilise teemadel arutleda.

Matemaatika

Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist. Visuaalne kirjaoskuse kompositsiooniõpetuse baasmõistet rütm saab selgitada ja kirjeldada matemaatiliste mõistete abil ning praktilises tegevustes otsida kompositsioonide loomisel matemaatilisi seaduspärasusi. Kunstiaine ja matemaatika ühisosaks saab lugeda visuaalset korrastatust, tasakaalule ja mustrite märkamisele tähelepanu pööramist. Õpetatakse analüüsima kunsti kategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm, proportsioonid jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid.

Loodusained

Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi. Oluline lõimingu teema on värvus ja valgus. Näiteks saab korrata ja meelde tuletada seoseid kunsti ja füüsikaliste elementide vahel rääkides teemal värvuse ja valguse ja varju füüsikalised alused. Bioloogiaga saab siduda subjektiivsust värvide ja valguse tajumisel ning samuti teemat värvide funktsionaalsusest linnaruumis või meedias. Praktilisi ülesandeid saab siduda loodusvaatluse ja ümbritseva (linna)keskkonna kujutamise (visandid, maalid, joonistused, videod ja fotod).

Realistlik kujutamiski viis on seotud reaalse objektide täpsema vaatlusega.

Sotsiaalsained

Vaadeldakse inimese suhteid erinevate kultuuride kommete ja pärimustega, kunsti ja kultuuri rolli ja muutumist erinevatel inimajaloo etappidel. Õpitakse tundma eri ajastute eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi ning nende seotust sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste jm mõjutajatega. Kunstiained keskenduvad teiste õppeainetega võrreldes kontsentreeritumalt kultuuride vahelise dialoogi mõtestamisele. Erilist tähelepanu on pööratud kaasaegse kunstiga suhestumisele, mis omades õppijale lähemat ajahorisonti võimaldab lihtsamini kunsti sotsiaalmajanduslikku konteksti tajuda ja kaasaegses ühiskonnas kõlapinda omavate küsimusi avada.

2.1.3. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboteid suhtluses;
- 2) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, järgib visuaalseid kujutisi luues ning kasutades seadust;
- 3) uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
- 4) dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
- 5) analüüsib oma tööd ja tulemust, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ning meetodeid;
- 6) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle erinevatelt positsioonidelt, seostades eri kunste ja kunsti teiste valdkondadega, kultuuri ja ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arenguga.

2.1.4. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud osaoskustes

Kunsti osaoskused on:

- 1) väljaselgitamine, teadmine, mõistmine (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);
- 2) plaanimine ja ideede arendamine (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi planeerimine, koostamine, leiutamine);
- 3) loomine (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite kasutamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine);
- 4) refleksioon, analüüs ja kriitika (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).

I Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

- 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboteid;
- 2) iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab teoste vormi, kunstiliste kujundite kasutamist ja konteksti;
- 3) teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;

- 4) käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;
- 5) järgib autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

II Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

- 1) genereerib ideid, arendab esialgset ideed edasi;
- 2) uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
- 3) esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus).

III Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane:

- 1) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle kasutades erinevaid vaatepunkte;
- 2) toob näiteid teiste antud teosega seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ning meediale;
- 3) mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
- 4) dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
- 5) analüüsib oma ja retsenseerib kaasõpilaste tööprotsessi ning tulemust, valides teadlikult eri lähtepunkte ja meetodeid.

2.1.5. Õpitulemused G2 kursusel “Kunst ja kunstiajalugu” kunsti osaoskustes

I Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

- 1) leiab iseseisvalt informatsiooni kunstnike, ajastute, stiilide, ajaloolise tausta jms kohta ning teeb leitu hulgast kriitilise seostatud valiku;
- 2) iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
- 3) iseloomustab lühidalt eri ajastuid ja seostab mõne kunstniku, teose ja ajaloo-sündmusega;
- 4) paigutab kunstinähtused üldisel ajateljel õigesti;
- 5) järgib autoriõiguse seadust visuaalide ja tekstide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

II Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

- 1) teab, kuidas ideid genereerida ja rakendab praktilise töö loomise protsessis sobivat kavandamise meetodit;

- 2) leiab probleemile erinevaid lahendusi ja arendab oma ideid esialgsest versioonist edasi, kasutades õpetaja pakutud meetodeid;
- 3) valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendus- vahendite hulgas, toetudes vajadusel arutelule õpetajaga;
- 4) katsetab ja eksperimenteerib ning teab, et eksimine on tööprotsessi loomulik osa ning oskab sellest õppida;
- 5) oskab ja julgeb tööprotsessi käigus võtta vastu otsuseid, mis aitavad teiste töödest eristuda.

III Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane:

- 1) oskab selgitada kunsti muutumise põhjusi;
- 2) võrdleb eri ajastute kunsti, põhjendab diskussioonis oma arvamust,
- 3) analüüsib teose vormi, kunstilist kujundit ja konteksti, leiab erinevatest tähenduslikest võimalustest tõenäolisema;
- 4) iseloomustab oma sõnadega erinevate kunstnike loomingut;
- 5) selgitab oma tööprotsessi, põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid;
- 6) kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi.

Õppesisu on jagatud erinevaks teemavaldkondadeks:

- 1) visuaalne kirjaoskus (teoreetiline osa seostub praktiliste ja uurimuslike ülesannetega);
Alateemad: kujutamise baaselemendid ja kompositsiooni põhimõtted; värviteooria; kunstiteose analüüsi meetodid;
- 2) kunstitehnikad ja loominguline eneseväljendus ning disain ja disainiprotsess (loomingulised ülesanded, praktiline töö);
Alateemad: disainiprotsessi etapid; kavandamine ja visualiseerimine; kunstitehnikad.
- 3) kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud (teoreetilised ülesanded, uurimuslikud ülesanded). Õppesisu: uurimuslike, arutlevate ja võrdevate tekstide kirjutamine;
- 4) kunst ja kultuur ühiskonnas (loenguline tegevus koos kokkuvõtete tegemisega käsitledes kunstiajaloo järgmisi etappe): esiaja kunst; vanaaja kõrgkultuurid; antiikkunst, keskaja kunst, renessanss, barokk, klassitsism, romantism.

2.1.6. Õpitulemused G3 kursusel „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“ kunsti osaoskustes

I Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

- 1) teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;
- 2) iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (20.-21. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
- 3) leiab iseseisvalt informatsiooni kunstnike, kunstivoolude ja kunstiteoste ajaloolise tausta jms kohta erinevatest allikatest ja keskkondadest ning oskab leitud informatsiooni kriitiliselt hinnata ja kasutada;

- 4) iseloomustab eri allikate põhjal arhitektuuri ja disaini valdkonna teoseid.
- 5) märkab ja kirjeldab igapäevaseid probleeme, mida on võimalik disainiprotsessis lahendada;
- 6) kujutab ajateljel peamiste kunstivoolude järgnevust sümbolite, näitetööde vm visuaalidena;
- 7) järgib autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

II Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

- 1) arendab oma ideed eesmärgist lähtudes ja uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
- 2) dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
- 3) kavandab enda teose, pakkudes välja erinevaid lahenduskäike, teab, kuidas ideid genereerida ja arendab oma ideid esialgsest versioonist edasi;
- 4) katsetab ja eksperimenteerib erinevate (õpitud) väljendusvahendite, materjalide, töö- ja kompositsioonivõtetega, valides nende hulgast välja sobiliku(d) idee/sõnumi edastamiseks;
- 5) rakendab valikuliselt ja sihipäraselt tasapinnalise, ruumilise ja ajalise loomingu väljendusvahendeid ning kompositsiooni põhimõtteid;
- 6) esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne. esitus);
- 7) oskab ja julgeb tööprotsessi käigus võtta vastu otsuseid, mis aitavad teiste töödest eristuda.

III Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane:

- 1) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt;
- 2) analüüsib teose vormi, kunstilist kujundit ja konteksti, leiab erinevatest tähendusvõimalustest tõenäolisema, põhjendab diskussioonis oma arvamust;
- 3) kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi;
- 4) võrdleb eri ajastute kunsti kuni tänapäevani
- 5) toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile;
- 6) hindab (kriitiliselt) isiklikku visuaalset kommunikatsiooni;
- 7) mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
- 8) analüüsib iseseisvalt oma teost ja tööprotsessi, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ja meetodeid; oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada, hindab ennast adekvaatselt.
- 9) järgib autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

Õppesisu

Õppesisu on jagatud erinevaks teemavaldkondadeks:

- 1) visuaalne kirjaoskus (teoreetiline osa seostub praktiliste ja uurimuslike ülesannetega).
Alateemad: kompositsiooni põhimõtted; värviteooria; kujutamiskiivid: figuraalne ja abstraktne; ruumiillusiooni loomise põhimõtted; kunstikriitika;
- 2) kunstitehnikad ja loominguline eneseväljendus ning disain ja disainiprotsess (loomingulised ülesanded, praktiline töö). Alateemad: disainiprotsessi etapid; idee sõnastamine; kavandamine ja visualiseerimine; kunstitehnikad;
- 3) kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud (teoreetilised ülesanded, uurimuslikud ülesanded);
- 4) Õppesisu: uurimuslike, arutlevate ja võrdevate tekstide kirjutamine;
- 5) kunst ja kultuur ühiskonnas (loenguline tegevus koos kokkuvõtete tegemisega käsitledes kunstiajalugu 20. ja 21. sajandil):modernism; abstraksionism; modernistlik arhitektuur ja disain; postmodernism; kaasaegne kunst; kunsti arengusuunad 21. sajandil.

2.2. Muusika

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise, kasvatatakse haritud publikut kontserdisaalides ja muusikateatris ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket.

Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;
- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära.

Muusika õppeaine sisu on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud.

Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) omalooming;
- 4) muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Nii rühmas kui ka üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi, kujundatakse rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming on seotud kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus luuakse võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendatakse ning kinnistatakse muusikateadmisi ja -oskusi.

Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust.

Muusikaloos tutvustatakse erinevaid muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning omandatakse kultuuriloolisi teadmisi.

Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mida omandatakse musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks.

Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust.

Õppekäigud kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ja nende rollist maailmas ning peamistest kultuurisaavutustest. Muusikaõpetuse lahutamatu osa on osalus kooli kontserdielul, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana.

Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad, elektronmuusika jms)

2.2.2. Lõimingu võimalused teiste ainevaldkondadega

Eesti keel. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusväärsuse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine; ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine; suulise ja kirjaliku teksti

konspekterimine ja kokkuvõtte tegemine; erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine; teabeotsinguoskuste tõhustamine; teaduslike, ajakirjanduslike, arutlevate, arvamusslike vm tekstide lugemine ja koostamine; muusika oskussõnavara omandamine; laulusõnade tähenduse selgitamine; laulusõnade loomine.

Kirjandus. Laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine; rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid; folkloor internetis ja avalikus ruumis; antiikmütide, piiblitugude, kirjanduslike arhetüüpide käsitlemine muusikateostes; eri ajastutele ja stiilidele iseloomulikud tunnused ja žanrid nii muusikas kui ka kirjanduses; eri ajastute ja stiilide luule laulutekstidena; rahvuslik ärkamisaeg; eesti kultuuritegelased paguluses. Heliloojate ja kirjanike loometöö võrdlemine.

Kehaline kasvatus. Hingamine; rüht; koordineerimine; rütm; mäng kehapillil; sportlase treenimise ja muusiku harjutamise ehk treenimise võrdlemine.

Kunst. Erinevate ajalooajavaheldite eetilised ja esteetilised seisukohad. Kunstistiilidele omaste tunnuste avaldumine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas. Muusika ja kunsti arenguloo seosed, sealhulgas eesti muusika ja eesti kunsti arenguloo seosed. Teose, autori ja loomingu määratlus; esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika; ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film); nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja *performance*, nüüdislirkus, installatiivne ja uusmeedia kunst jms). Uurimusslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd või loomingulised projektülesanded: video, animatsiooni, *performance*’i, etenduse, maali vms helindamine; videoklipi loomine kultuuriväärtusslikest ehitistest ja selle helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Bioloogia. Hingamine ja hingamiselsundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid, häälemurre, kastratlauljad, kuulmine, kuulmisorgan, absoluutne kuulmine.

Füüsika. Akustika: heliallikas, võnkumine ja helilaine võngete sagedus, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, heli omaduste mõõtühikud, kaja, müra; muusikatööstus - valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised instrumendid *versus* elektrofonid.

Geograafia. Riikide asukohad maailmakaardil, erinevad kultuurid; kultuuri ja ühiskonna areng; muusikatööstus (energiamaajandus ja keskkonnaprobleemid); globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.

Keemia. Pillide materjalid.

Matemaatika. Uurimusslike ülesannete lahendamine statistiliste või muude matemaatiliste meetodite abil; andmete lugemine joonistelt; taktimõõt kui aritmeetilise jada vahe; osa leidmine tervikust (vormiõpetus).

Ajalugu. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud muusikat. Erinevate ajalooperioodide peegeldused Eesti ja Euroopa muusikakultuuris, oluliste ajaloosündmuste kajastumine muusikateoste teemana; muusika ajaloo mõjutajana; informatsiooni tõlgendamine. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpretide elulugude käsitlemisel. Muusika roll Eesti ajaloos, ajaloosündmuste mõju eesti muusikale.

Inimeseõpetus. Väärtused: perekond, traditsioonid, tavad ja kombed. Suhted. Eneseanalüüs: väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis. Hääle ja kuulmise tervishoid.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond. Sotsiaalsed suhted. Laulude teksti analüüs: riik, rahvus; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine. Meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad, nende kultuur ja heliloojad, interpreedid. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppe-, noodigraafika-, helitöötlusprogrammid ja elektroonilise muusika loomise programmid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

2.2.3. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;
- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isikliku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära.

2.2.4. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud osaoskustes

Kooliastme õpitulemused osaoskustes:

Musitseerimine: laulmine, pillimäng, omalooming (I–III kursus)

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;

- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;
- 6) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 7) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu (I–III kursus)

Õpilane:

- 1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünnilugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;
- 3) võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
- 4) eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmiste ja muusika oskussõnavarale, suudab kuulmise järgi eristada erinevate ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ja nende teoseid;
- 5) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiaurimuse, kasutades infotehnoloogiat ning digivõimalusi;
- 6) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
- 7) väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
- 8) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
- 9) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiliigist, väärtustab helikultuuri eri ilminguid, teadvustab ja arendab muusikategevuste kaudu oma võimeid;
- 2) teadvustab ning mõistab muusika ja muusikalise suhtlemise rolli enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena, identiteedi kujundajana ning ümbritseva maailma mõtestajana; on kujundanud valmisoleku elukestvaks muusikaharrastuseks;
- 3) osaleb aktiivselt musitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis vm);
- 4) teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana: väärtustab Eesti muusikatradsioone ja on nende edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 5) seostab muusikat ja helikultuuri teiste eluvaldkondadega, mõistab kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia omavahelisi seoseid;

- 6) rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi loometegevuses: julgeb katsetada, aktsepteerib enda ja kaaslaste muusikalise eneseväljenduse viise;
- 7) suhtub kriitilis-loovalt muusika ja kultuurimaastiku ilmingutesse, muusikaüritustel ja õppekäikudel kogetusse, oskab oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsida ja tõlgendada;
- 8) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 9) mõistab enda õigusi ja kohustusi helikultuuri tarbijana, oskab hinnata muusikamaailmas tegutsevate inimeste tööd;
- 10) tegutseb eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

2.2.5. Õpitulemused G1 kursusel „Uusaegse helikeele kujunemine“

Õpitulemused osaoskustes:

Musitseerimine - laulmine, pillimäng ja omalooming.

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste;
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu

Laulmine

- 1) Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
- 2) Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
- 3) Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältsed, rütmifiguurid ja pausid;
 - Laulurepertuaarist tulenevad taktimõõdud;
 - repertuaarist tulenevad helistikud;
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;

- viiulivõti ja bassivõti.

Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Süvendatakse põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

- 1) Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks.
- 2) Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas. Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
- 3) Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate, nt *beatbox*, *vocal percussion*, ning rakenduste ja programmidega.

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) teab vanamuusikaga seotud Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi;
- 3) võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki) üldkultuurilist tausta, mõistab muusika tähendust ja tähtsust ning rolli inimkonna ajaloos ja eri ajastuil;
- 4) eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute (keskaja, renessansi- ja barokiajastu) muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
- 6) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiaurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
- 7) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, tutvub muusikaga muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;

- 8) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
- 9) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Õppesisu

Muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurrahvastel.

Muusika väljendusvahendid. Meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur.

Keskaeg. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Gregooriuse laul, missa ülesehitus, mitmehäälsuse ja noodikirja kujunemine, rüütlikultuur ja pillid.

Renessanss. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Polüfoonilise muusika areng, ilmalik laul ja seltskonnamuusika, instrumentaalmuusika, reformatsioon ja muutused kirikumuusikas. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Barokk. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kontsertstiil, õukonnamuusika, ooperi kujunemine, kirikumuusika uued žanrid: kantaat, oratoorium, passioon. Instrumentaalmuusika areng - uued vormid ja žanrid ning pillid. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Claudio Monteverdi, Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Vanamuusika Eestis. Ansamblid Vox Clamantis, Hortus Musicus, Rondellus; varasemast muusikast inspireerunud heliloojad, nt Arvo Pärt, Cyrillus Kreek, Urmas Sisask jt; festivalid, nt Viljandi, Haapsalu ja Tartu vanamuusikafestival jt

2.2.6. Õpitulemused G2 kursusel „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“

Õpitulemused osaoskustes:

Musitseerimine - laulmine, pillimäng ja omalooming

Õpilane

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansambelis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Laulmine

- 1) Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoscuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
- 2) Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
- 3) Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältsed, rütmifiguurid ja pausid;
 - neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - bassivõti repertuaarist tulenevalt.

Muusikalise kirjaoscuse hulka kuuluvad ka muusikalised oscussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuuldakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Süvendatakse põhikoolis omandatud pillimänguoscusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

- 1) Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine.
- 2) Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks akustiliselt või digitaalselt, nt maalide, raamatute, ajalooliste sündmuste, isikute, muusikalavastuste libretode helindamine.
- 3) Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas.

Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.

- 4) Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate, nt *beatbox*, *vocal percussion*, ning rakenduste ja programmidega, nt BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Muscore, Noteflight, Audacity jt.

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoscusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoscuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpilane:

- 1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi;
- 3) võrdleb käsitletud ajastute (klassitsismi- ja romantismiajastu) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
- 4) eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
- 5) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiauurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
- 6) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
- 7) väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
- 8) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
- 9) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Õppesisu

Klassitsism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid.

Instrumentaalmuusika vormid ja žanrid, klassikalise sümfooniaorkestri kujunemine, ooperi areng. Viini klassikud Franz Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Romantism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kammerlaul, instrumentaalsed väikevormid, orkestrimuusika areng, programmiline muusika (sümfooniline poeem ja süit), lavamuusika areng (ooper, operett, ballett). Rahvuslikud koolkonnad. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Franz Schubert, Robert Schumann, Fryderyk Chopin, Ferenc Liszt, Hector Berlioz, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Pjotr Tšaikovski, Edvard Grieg, Jean Sibelius jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Klassitsismi- ja romantismiajastu muusika Eesti teatrites ja kontserdisaalides nüüdisajal, klassikalised esituskooresseisud: sümfooniaorkestrid, kammeransamblid, koorid; interpreetid.

2.2.7. Õpitulemused G3 kursusel „Eesti muusikalugu“

Õpitulemused osaoskustes:

Musitseerimine - laulmine, pillimäng ja omalooming

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälseid laule klassitunnis, ansambelis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;

- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid, muuhulgas muusika I kursusel käsitletud muusikavormides jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu

Laulmine

- 1) Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
- 2) Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
- 3) Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältused, rütmifiguurid ja pausid,
 - neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - bassivõti repertuaarist tulenevalt.

Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul rakendades muusikalist kirjaoskust.

Süvendatakse põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

- 1) Muusikaloo illustreerimiseks muusika loomine, nt regilaulu ja uuema rahvalaulu teksti ja / või viisi loomine, aleatoorilise heliteose loomine jt.

- 2) Muusikapalade / rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide loomine akustiliselt ja / või digitaalselt, nt maalide, raamatute, ajalooliste sündmuste, isikute, muusikalavastuste libretoode helindamine.
- 3) Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
- 4) Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate, nt beatbox, vocal percussion, ning rakenduste ja programmidega, nt BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Musescore, Noteflight, Audacity jt.

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpilane:

- 1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünni- ja arengulugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;
- 3) võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta; loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
- 4) eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
- 5) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
- 6) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
- 7) väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
- 8) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
- 9) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Õppesisu

Pärimusmuusika. Folkloor, regilaul ja regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud, uuem rahvalaul, laulumängud. Pärimusmuusika seosed nüüdisajaga. Muusikanäited eesti pärimusmuusikast.

Rahvuslikkuse kujunemine Eesti muusikas. Koorikultuuri ja laulupidude traditsiooni kujunemine ning seosed nüüdisajaga. Esimesed rahvuslikud heliloojad. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Aleksander Kunileid, Friedrich Saebelman, Karl August Hermann.

20. sajandi I poole muusikastiilid ja suunad (hilisromantism, impressionism, ekspressionism, neoklassitsism). Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid.

Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Gustav Mahler, Richard Strauss, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Stravinski, Arnold Schönberg jt.

Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine. 20. sajandi I poole muusikastiilide ja suundade mõjud Eesti heliloojate loomingus. Eesti esimesed professionaalsed heliloojad ja muusikud, esimesed sümfoonilised ja vokaalsümfoonilised suurteosed eesti muusikas. Rahvusliku helikeele kujunemine koorimuusikas, vokaal- ja instrumentaalmuusikas ning lavamuusikas. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Miina Härma, Mihkel Lüdig, Rudolf Tobias, Artur Kapp, Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Evald Aav, Eduard Tubin jt.

Ülevaade 20. sajandi II poole muusikastiilidest ja -suundadest (avangardism, postmodernism). Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: John Cage, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Steve Reich, Philip Glass jt.

Eesti muusika ja muusikaelu 20. sajandi II poolel. 20. sajandi II poole muusikasuundade peegeldused eesti koori- ja instrumentaalmuusikas. Uued suunad 21. sajandil. Rahvuskultuuri kaotused 1940-1955, süvamuusika arengusuunad nõukogude okupatsiooni tingimustes, laulev revolutsioon, muusika taasiseseisvunud Eestis. Muusikanäited valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Eduard Tubin, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Ester Mägi, Eino Tamberg, Jaan Rääts, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Raimo Kangro, Alo Mattiisen, Urmas Sisask, Erkki-Sven Tüür, Peeter Vähi, Sven Grünberg, Helena Tulve, Tõnu Kõrvits, Pärt Uusberg, Jüri Reinvere, Alisson Kruusmaa jt.